

Kumina – työhön ja koulutukseen valmentava kuntouttava työtoiminta

Yhdistyksissä toteutettavassa kuntouttavassa työtoiminnassa työtehtäviä tehdään oikeassa työympäristössä. Kuntouttavan työtoiminnan ohella voi saada työhönvalmennusta ja sosiaaliohjausta omien tavoitteidensa mukaisesti. Mahdolliset ongelmat ratkotaan yhteistoimin nopeasti.

Malli on arvioitu¹ osana Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokran ja ESR TL5 –hankkeiden Osallisuuden palaset -kehittämistyötä. Arvio on tehty Sokra-hankkeen päätoteuttaja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa.

Kehittäjä:

Kaiku-hanke, Joensuun kaupunki, Kontiolahden kunta sekä Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 1.8.2015–31.12.2018.

Yhteyshenkilöt: Hilikka Pirhonen, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, hilikka.pirhonen@pksotu.fi

Mallin kuvaus

Asiakas luo omat tavoitteensa, joiden pohjalta hänelle etsitään tavoitteeseen sopiva työtoimintapaikka yhdistyksestä, joka perehdyttää työtehtäviin. Yhdistyskentältä löytyy monipuolisia työtehtäviä eri aloilta, kuten kiinteistö- ja keittiöalalta. Työtehtävät räätälöidään osaamisen, kiinnostuksen ja voimavarojen mukaan. Oikea työympäristö motivoi työpajatöskentelyä enemmän ja lisää varmuutta omaan osaamiseen. Asiakas saa työhönvalmennuksessa apua esimerkiksi tavoitteensa kirkastamiseen, opiskelu- tai työllistymispolun toteutukseen ja työnhakuun. Samalla voi saada myös sosiaaliohjausta. Tavoitteena on, että asiakas siirtyy vuoden kuluessa työhön tai koulutukseen. Ohjaaja tukee yhdistyksiä kuntouttavan työtoiminnan järjestämisessä ja yhdistys saa toiminnasta korvauksen jos kunta on päättänyt maksaa korvausta.

¹ Malli on arvioitu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa kehitettyjen osallisuuden osa-alueiden ja lupaavan käytännön kriteerien näkökulmista Sokran toimesta hankkeen dokumentaatiota hyödyntäen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Palvelussa aloittaminen oman arvion pohjalta

Asiakkaat ohjautuvat toimintaan aikuissosiaalityöstä, TE-toimistosta tai he ottavat itse yhteyttä. Tutustumiskäynnille pääsee viikon sisällä yhteydenotosta. Asiakas kutsutaan tutustumiskäynnille, jonka aikana hänelle kerrotaan palvelusta mahdollisimman konkreettisesti sekä kysytään hänen omia toiveitaan palvelun suhteen. Tutustumiskäynnillä ei kysellä asiakkaan tietoja tai taustoja, vaan varmistetaan, että hän saa tietoa palvelusta pystyäkseen arvioimaan voisiko siitä olla hänelle hyötyä. Sosiaaliohjaaja soittaa asiakkaalle seuraavana päivänä ja kysyy mihin päätökseen asiakas on tullut, haluaako hän osallistua palveluun vai ei. Näin asiakas voi ensin miettiä ja punnita palvelun sopivuutta itselleen. Päätöksen ollessa myönteinen sosiaaliohjaaja varaa asiakkaalle tapaamisajan viikon sisälle. Palveluun ei ehdi syntyä jonoa.

Työhönvalmennusta tavoiteportaita pitkin

Asiakas saa kuntouttavan työtoimintajakson aikana sosiaaliohjaajalta työhönvalmennusta. Työmenetelmänä käytetään tavoiteportaita (goalng). Asiakas kirjoittaa ja sanoittaa itse tavoitteensa, ja valmentaja auttaa häntä oivaltamaan omat toiveensa ja tavoitteensa ratkaisukeskeisiä kysymyksiä esittäen. Tavoite puretaan osatavoitteiksi, joiden saavuttamiseksi tehdään toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelman pohjalta muodostuvat teemat jokaiselle valmennustapaamiselle. Lisäksi tavoiteportaisiin kirjataan ylös asiakkaan toive siitä, millaista tukea hän toivoo valmentajalta. Tavoiteportaat konkretisoivat tavoitteen saavuttamisen hyödyt ja sen, mitä kaikkea ihminen on jo tehnyt tavoitteensa hyväksi. Tavoiteportaissa tehdään näkyväksi myös merkityksellinen historia. Tavoiteportaat ovat tehneet asiakasprosesseista tavoitteellisempia ja suoraviivaisempia. Asiakkaiden mukaan tavoiteportaat konkretisoivat heiltä vaadittavaa panostusta. Työhönvalmentaja tukee asiakasta tavoitteen saavuttamisen jälkeen työhön tai opiskeluihin kiinnittymisen varmistamiseksi.

Jos asiakkaan ääntä ei saada palvelun alussa kuuluville, voi koko palvelu ohjautua väärille urille. Valmentajan on luotettava asiakkaan kykyihin. Asiakas kertoo tilanteestaan sen, minkä itse kokee tärkeäksi, kun yleensä tiedot saadaan lähettävältä taholta. Näin vähennetään ennakkokäsityksiä ja työhönvalmentajan on helpompi kuulla, mikä on asiakkaalle tärkeää. Tällöin saattaa paljastua jopa sellaisia asioita, joita ei tavallisesti merkitä työllistymisen esteiksi, kuten tarve lastenhoitopaikalle. Työhönvalmennuksen sisältö vaihtelee jokaisen asiakkaan kohdalla. Tuetun työllistymisen työhönvalmennusta ohjaa ajatus, että asiakas tarvitsee ansiotyötä tai tutkintotavoitteisen opiskelupaikan, ei pitkää kuntoutumispolkua tai työkyvyn arviointia.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Tuettu työnetsintä ja opinnollistetut työtehtävät

Työhönvalmennukseen voi kuulua tuettua työnetsintää. Asiakas saa tukea esimerkiksi työkokeilupaikan etsimiseen (tuettu työkokeilu) tai opintoihin hakeutumiseen. Työnantajiin voidaan ottaa yhdessä yhteyttä ja joskus työhönvalmentaja on mukana myös työhaastatteluissa. Osa osallistujista jatkoi Kaiku-hankkeessa yhdistyksessä palkkatukityössä. Kaiku-hankkeen aikana huomattiin, että palkkatukityö yhdistyksessä voi olla toimiva keino kohti työllistymistä avoimille työmarkkinoille. On kuitenkin suunniteltava tarkoin miten valmentava työjakso edistää pääsyä avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen. Jakson aikana on tärkeä vahvistaa ammatillista osaamista ja työnetsintä tulisi aloittaa viimeistään palkkatukityön puolivälissä. Asiakas voi suorittaa kuntouttavan työtoimintajakson aikana opinnollistettuja työtehtäviä ja voi näin saada todistuksen osaamisesta. Näin voidaan madaltaa kynnystä hakeutua opintoihin. Työtehtävät voivat olla esimerkiksi aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjausta kasvatusalalla, kirjanpitoa ja laskutusta, asiakaspalvelua, ravitsemusalan töitä, puutuotevalmistuksessa tai puhtaus- ja kiinteistöpalveluissa tai sosiaali- ja terveysalalla toimimista.

Kokonaisvaltainen tuki, tasavertainen vuorovaikutus ja nopea ongelmien ratkominen

Asiakas saa kuntouttavan työtoimintajakson aikana sosiaaliohjausta. Sosiaaliohjauksessa käsitellään esimerkiksi elämänhallintaan, asumiseen, terveyteen ja palvelujen tarpeeseen liittyviä asioita. Sosiaaliohjaajalla on kokonaiskuva asiakkaan tilanteesta. Eri asioita edistetään limittäin ja asiakas osallistuu eri toimintoihin samanaikaisesti. Sosiaaliohjauksen ja työhönvalmennuksen tapaamisten lopuksi selvitetään tapaamisesta saatu hyöty. On tärkeää, että asiakas tietää aina mitä seuraavaksi tehdään. Ongelmatilanteet esimerkiksi kuntouttavassa työtoiminnassa selvitetään heti. Ohjaaja on varannut aikaa 4–5 tuntia viikossa akuuteille asioille. Näin asiakasprosessi etenee sujuvasti. Tämä voi vähentää palvelun keskeyttämistä.

Toiminnassa pyritään tasavertaiseen vuorovaikutukseen. Tätä tuetaan myös tilaratkaisuilla, kuten asiakastilan pyöreällä pöydällä ja nojatuoleilla. Asiakkaat ovat osallistuneet palveluidensa kehittämiseen Kaiku-hankkeessa ja he voivat osallistua myös Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistyksen työllisyyden asiakasraatiin.

Kohderyhmä ja kiinnittyminen

Toiminta lähti liikkeelle havainnosta, että palvelujen välissä on nivelvaiheita, joissa työllistymispolku usein katkeaa. Kymmenen prosenttia joensuulaisista siirtyi kuntouttavan työtoiminnan jälkeen palkkatukityöhön, tai työhön tai koulutukseen avoimille työmarkkinoille. Kuntouttavaan työtoimintaan oli samalla pitkä jono. Hankkeessa lähdettiin etsimään ratkaisua näihin havaintoihin. Toiminta on suunnattu pitkään työttömänä olleille henkilöille,

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

joilla on suuntana työ tai koulutus. Toiminta kiinnittyy yhdistyskenttään ja palvelujärjestelmään. Esimerkiksi TE-toimistojen kanssa tehdään yhteistyötä asiakasprosessin aikana.

Mallin arviointi

Osallisuuden toteutuminen mallissa

Toimintaan osallistuminen edellyttää jonkinasteista työkykyä. Osallistujille etsitään yksilöllisiä ratkaisuja heidän tarpeidensa mukaan. Osallistujan itsensä toivomia asioita selvitetään kokonaisvaltaisesti toiminnan aikana. Kuntouttavan työtoimintajakson aikana osallistuja voi saada samanaikaisesti eri palveluja, kuten sosiaaliohjausta ja työhönvalmennusta. Työhönvalmennuksessa asiakkaan yksilöllisyys ja itsemääräämisoikeus ovat tärkeitä. Ratkaisukeskeisen ohjaustyön mukaisesti ajatellaan yhtäältä, että ihminen tietää itse ratkaisun ongelmiinsa, vaikka ei juuri sillä hetkellä tietäisi tai uskoisi tietävänsä. Toisaalta ei pyritä korjaamaan sitä, mikä ei ole rikki.

Keskeistä on, että osallistuja on toimijan roolissa. Lisäksi on tärkeää, että osallistujien omat toiveet ja tavoitteet selvitetään. Osallistujien tarvitsemaa tukea kysytään esimerkiksi tavoiteportaiden avulla. On tärkeää, että tavoiteportaatiot ovat asiakkaan laatimat ja hänen sanoittamansa, eikä työhönvalmentaja kirjoita tavoiteportaita. Tavoiteportaisiin kirjataan ylös asiakkaan toive siitä, millaista tukea hän valmentajalta toivoo. Näin varmistetaan, ettei asiakasta ”ylipalvelu” ja toisaalta hän saa tarvitsemansa määrän tukea. Osallistuja kohdataan kategorisoimatta, sillä toiminnassa pyritään tasavertaiseen vuorovaikutukseen.

Asiakkaat ovat osallistuneet palveluiden kehittämiseen Kaiku-hankkeessa ja sitä myöten kehittäneet Kuminaa, eli työhön ja koulutukseen suuntaavaa kuntouttavaa työtoimintaa yhdistyskentällä. Asiakkaat voivat myös osallistua Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistyksen työllisyyden asiakasraatiin, joka on avoin kaikille halukkaille. Työskentely oikeassa työympäristössä kuntouttavassa työtoiminnassa lisää edellytyksiä vaikuttamiseen yleensä.

Oikeassa työympäristössä työskentely luo kokemuksia arvostuksesta ja työstä onkin saatu kannustavaa palautetta. Kuntouttavan työtoiminnan aikana on mahdollisuus suorittaa opinnollistettuja työtehtäviä eli tehtäviä, jotka vastaavat jonkin tutkinnon osaa ja joista saa osaamiskuvauksen, jota voi hyödyntää myöhemmin opintoihin hakeutuessa.

Palveluun osallistuminen on vapaaehtoista ja siihen voidaan ensin tutustua rauhassa omia toiveita pohtien. Se, ettei osallistujalta kysytä tietoja, luo toiminnalle tasa-arvoista pohjaa ja purkaa normittamista. Yhdistyksissä tehtävä työ voi tarjota kokemuksia merkityksellisten asioiden tekemisestä. Vapaaehtoisuus lisää motivaatiota. Toiminnasta hyötyvät etenkin

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

sellaiset osallistajat, jotka pystyvät työskentelemään ja joilla on motivaatiota edetä palkkatyöhön.

Säännöllisesti kerätyn asiakaspalautteen avulla on todennettu, että toiminta edistää osallisuutta. (Palautetta on kerätty laadullisesti ja webropol-kyselyllä). Kuntouttavan työtoiminnan jaksot ovat lyhentyneet työhönvalmennukseen osallistumisen myötä ja työhön tai opiskeluihin siirtyminen on vahvistunut.

Toimintamalli lupaavana käytäntönä

Toimintamallille on ollut kysyntää, sillä siihen on osallistunut noin 60 asiakasta vuodessa. Toiminta on uudenlaista siinä mielessä, että kuntouttavan työtoiminnan osallistajat saavat sosiaalihoituksen lisäksi työhönvalmennusta ja osallistuja on itse päätöksentekijä prosessin kaikissa osissa. Hanke on ollut jonkin verran esillä ammattilehdissä ja paikallismediassa.

Toiminta on helposti siirrettävissä eri alueille. Toiminnan juurruttaminen osaksi Joensuun kaupungin toimintaa aloitettiin vuonna 2017, jolloin Kumina käynnistyi Joensuun kaupungin ja Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen kehittämiskumppanuussopimuksella. Joensuun kaupunki on todennut toiminnan vaikuttavaksi ja se on ollut vuoden 2019 alusta alkaen osa kaupungin työllisyyspalveluja. Joensuun kaupunki valitsi Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n palvelun tuottajaksi. Toiminta jatkuu vuosina 2019–2020. Kuminan kehittämistä jatketaan yhteistyössä kaupungin ja yhdistysten kanssa.

Lopuksi

Toimintaa on mahdollista levittää eri alueille. Toiminnan edellyttää yhdistysverkostoa ja työntekijäresursseja. Kaiku-hanke päättyi joulukuussa 2018. Toimintamalli on juurtunut Joensuun kaupungin työllisyyspalveluihin.

Kestävä kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

